

“And one of the things the story teaches is this: read yourself as a fiction as well as a fact. (...) I wanted to use myself as a fictional character — an expanded I. (...) I prefer to write in the First Person. I am I and I am Not-I. Understood? Part fact part fiction is what life is.”

— Jeanette Winterson (introduction *Oranges Are Not The Only Fruit*)

PASSING THE BECHDEL TEST is een voorstelling die speelt met identiteit. Het is een voorstelling die onze toekomst – ik schrijf 'onze', want in deze voorstelling gaat het niet enkel over de jongeren – verbreedt en deze radicaal opengooit. Een toekomst waarin we niet langer het vooraf platgetreden paadje hoeven te volgen, maar moedig onze eigen weg kunnen gaan.

PASSING THE BECHDEL TEST is een voorstelling waarin jonge mensen de confrontatie aangaan met heel wat teksten. Niet zomaar teksten. Maar het soort woorden en zinnen waar menig toeschouwer zich van zal afvragen wat de relatie van de jongeren tot deze woorden en zinnen juist is. Er houdt zich namelijk een schurende afstand op tussen de teksten die de jongeren uitspreken en wie zij – in onze ogen – zijn. Deze frictie creëert een tussenruimte: de jongeren vallen bijna nooit volledig samen met de woorden die ze uitspreken. In bepaalde opzichten zorgt dit ervoor dat de inhoud van de teksten flagranter tot de toeschouwer komt, maar het kan tevens gelezen worden als een pleidooi voor een verbreding van wat we als het “persoonlijke” / het “ik” beschouwen en als iets dat op deze manier een bepaalde, spannende veiligheid creëert. Tegelijkertijd is het zeker en vast een pleidooi voor het opengooien van wat we als “canon” beschouwen. Zo reikt de voorstelling een bijzonder divers en allesbehalve eenduidig alternatief aan voor waar we doorgaans onze aandacht op vestigen.

Een voorstelling maken met jongeren die zich uitspreken als zijnde “nog niks”, asociaal, lesbisch, als “ik wou dat ik hetero was”, is een riskante beproeving. Veel te vaak nog zien we hoe mensen met identiteiten die buiten de norm vallen tot het spektakel verworden van mensen die zich in het centrum bevinden. Probeer maar 's als vrouw in het openbaar een andere vrouw op de mond te kussen zonder dat je er aanmoedigende, “geile” commentaar op krijgt. Of zoiets als het concept van 'de coming out': waarom zouden LGBTQIA+ mensen zich kwetsbaar moeten tentoonstellen in hun identiteit terwijl anderen dat niet per se hoeven? Vandaar (onder andere) het riskante karakter van het uitgangspunt van deze voorstelling. Maar wie geen risico's neemt, zet ook niets op het spel en uiteraard biedt de theaterruimte nog een waaier aan andere mogelijkheden dan die van het spektakel. Of zoals kunstenaar Alok Vaid-Menon het onlangs nog op Facebook postte, naar aanleiding van de Transgender Day of Remembrance (20 november):

“What is needed urgently is to reject the logics of spectacularization that disappear us as they ostensibly visibilize us. What about the parts of ourselves that exceed our tragedy & triumph? What about our quotidian, our ordinary, our becoming outside of binaries? Why don't you see gender non-conforming people forecasting weather on the news, baking cakes on TV, on programming not related to our personal identity and appearance?”

Het identiteitsspel is al van aan het begin duidelijk: 13 jongeren tussen 14 en 19 jaar oud verkondigen evenveel waarheden als leugens. Gaande van “ik ben 16” tot “ik ben 48” en van “mijn kat is gesteriliseerd” tot “ik ben al twee keer ontmaagd”. Fantasie en realiteit lopen in deze voorstelling op expliciete wijze door elkaar heen, waardoor het niet gaat over “wie geeft wat bloot?” maar over levensmogelijkheden die afgetast worden en zich zo vergroten en verdiepen.

Doorheen de voorstelling plaatsen de 13 jongeren zich aan de hand van teksten van anderen in de geschiedenis, in het nu en blikken ze vooruit naar de toekomst. Maar ze plaatsen zich ook steviger in hun eigen leven. De teksten die ze spreken, en waar ze tientallen voorstellingen mee zullen leven, worden namelijk gestuwd door de overtuiging dat levens en werelden (kunnen) veranderen en vorm-vinden door woorden. Of zoals het met de woorden van Rachida Lamrabet in de voorstelling klinkt: “Het woord kan iets in gang zetten”.

Door het spreken van de woorden van een ander, komen de jongeren ook dichterbij zichzelf. Door het spreken van de woorden van een ander, door een zekere afstand te bewaren, omarmen ze de ervaring van het steeds fluctuerende zelf dat altijd in wording is en dus waarschijnlijk nooit helemaal vorm vindt. (We mogen dan nog zoveel doen alsof.)

Op het eerste zicht lijkt de voorstelling vooral vanuit spreken en luisteren te vertrekken, maar de mechanismes van 'kijken' en 'laten zien' spelen minstens even grote rollen. Aan het begin, wanneer de jongeren één voor één opkomen, voor het publiek op een stoel gaan zitten en hun blikken genereus doorheen het publiek schieten, lijkt er bijna een soort van één-op-één contact te ontstaan; een ontmoeting als het ware. Er is iemand waar wij naar kijken, maar deze persoon kijkt ook terug naar ons. Daarna wordt het meer en meer duidelijk dat de jongeren deel zijn van een best grote groep. Dit valt vooral op wanneer ze plots een groepsformatie aannemen die doet denken aan een klasfoto en/of een familieportret. Naargelang dit beeld wordt aangehouden, ontstaat er tevens meer en meer een verhouding. Een verhouding die zich niet enkel tussen de jongeren afspeelt, maar die zich tussen hen en de toeschouwers in bevindt. Een verhouding van groep tegenover groep, van tribune tegenover tribune. Iets later in de voorstelling, verschuift deze verhouding nog naar een derde perspectief, waarin er verschillende, diverse stemmen vanuit de groep oplichten. Geen enkele groep of gemeenschap is immers absoluut eenduidig of verkondigt absoluut éénzelfde boodschap. Verschil is er om gehoord en om gevierd te worden.

PASSING THE BECHDEL TEST levert zo een kijken naar een kijken op, waarin er ruimte wordt gemaakt voor gericht en weloverwogen spreken. Dit is geen theater waarin spektakel centraal staat, maar een reflectieve ruimte die alle mechanismes van het kijken en laten zien naakt en transparant naar voren brengt zodat het spreken, dat een enorm belang heeft, ook in vorm waarmaakt wat het in inhoud verkondigt. Zodat het kijken ook uitnodigt tot een inwendig kijken en verbinden; een constant her-uitvinden. Want wat is een ik?

*Siska Baeck is transdisciplinair theatermaker, schrijver en componeert popmuziek. In 2018-2019 creëert en ontwikkelt ze de performance ‘not yet almost there’ en werkt ze aan een muzikale voorstelling voor jong publiek, gesteund door HET LAB, waar er een eerste glimp van te zien zal zijn op Krokusfestival 2019. Een deel van Siska’s artistieke praktijk bestaat ook uit het volgen van en participeren in creatieprocessen van verschillende makers en kunstenaars. Zo spoort ze al kijkend en luisterend, met zo weinig mogelijk vooronderstellingen (hoewel die er steeds zijn), de artistieke motor van het werk op. Zo ook bij *PASSING THE BECHDEL TEST* van Jan Martens/GRIP/fABULEUS, wat o.a. resulteert in deze tekst.*